

1. DEVARIM 1:1 – MOSHE SPOKE THESE WORDS...

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל

These are the words that Moses addressed to all Israel...

2. RASHI – WORDS OF REBUKE TO ALL OF ISRAEL

אלה הדברים. לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל (עיי ספרי):

THESE ARE THE WORDS: Because these are words of rebuke, and he is enumerating here all the places where they [the nation] made God angry. He therefore spoke in coded language, and only referred to them [each incident] by inference out of regard for Israel's dignity.

אל כל ישראל. אלו הוכיח מקצתן, היו אלו שבשוק אומרים אתם הייתם שומעים מן עמך ולא השיבותם דבר מן: וכן? אלו היינו שם היינו משיבים אותו, לך כנסם כלם ואמר להם הרי כלכם כאן, כל מי שיש לו תשובה ישיב (ספרי):

TO ALL ISRAEL: If he had only rebuked some of them, those who were absent might have said, "You heard [rebuke] from the son of Amram, and failed to answer a single word regarding any of it; had we been there, we would have given him an answer!". For this reason [Moshe] assembled all of them, and said to them, "See, you are all here: anyone who has anything to say in reply, let him reply!" (Sifrei Devarim 1:6-7).

3. BE'ER MAYIM CHAIM – WHY SPEAK IN CODE?

הנה רש"י ז"ל פירש וזה לשונו: לפי שהן דברי תוכחות, ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן. לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל וכו' עד כאן. ולכאורה הלא כל ישראל ידעו כל מה שעשו ומה נפקא מינה אצלם בין רמז לדיבור. ואמנם ההסתר הוא בשביל אומות העולם. כי הלא אחרי כן הואיל משה באר את התורה הזאת בשבעים לשון כמאמר חז"ל (סוטה ל"ו). וגם על האבנים בגלגל נצטוו להעתיק את התורה בשבעים לשון. ואז היו אומות העולם רואים בושתי של ישראל, מאוהבן ורבן של ישראל, שאמר להם התוכחות האלה להזכיר להם מה שהכעיסו את המקום ברוך הוא. ולזה סתם הדברים שלא יכירו בהן, כי אם ישראל היודעין רמיזותיו. אבל אומות העולם לא ידעו ולא יבינו מה בתוך דברים אלו. ולזה אמר הכתוב אלה הדברים אשר דבר משה כלומר הנה דבר שלם דיבר משה בדברים האלה ולא חצי דבר כמו שנראה למי שאינו מבין את הדברים. ואך כי דברו הטוב לא היתה אלא אל כל ישראל שהם הם המבינים בדבר ויודעין מה שבדברים הללו. אבל בפני אומות העולם אין דברים הללו דברים כלל כי לא יראו ולא יבינו. ועינים להם ולא יראו, אף שנתפרשה התורה גם בלשונם, הם בחשיכה יתהלכו בהם ואין אומר ואין דברים, והכל לכבודן של ישראל.

4. MIDRASH RABBA – THOSE WHO REBUKE YOU ARE YOUR FRIENDS

אלה הדברים, זהו שאמר הכתוב "מוכיח אדם אחרי, חן ימצא ממחליק לשון" * (משלי כח:כג) ... ר' פנחס בשם רבי חמא בר חנינא אמר "מוכיח" זה משה, "אדם" אלו ישראל... מהו "אחרי"? אמר הקב"ה "בשביל להביאן אחרי". "חן ימצא" זה משה... "ממחליק לשון" זה בלעם, שהחליק בנבואותיו וגבה לבם ונפלר בשיטים.

*A person who rebukes someone else will in the end find more favor than he who flatters him.

5. MALBIM – UNDERSTANDING THE MIDRASH ON MISHLEI 28:23

הגם שדרך העולם שימצא חן בעיניהם מי שאינו מוכיח להם חטאתם, וכ"ש אם יחליק לשונו לפאר מעשיהם ולהחניף... ולפ"ז ימצא המחליק לשון יותר חן מן המוכיח.

אבל זה רק בתחלה, אבל אח"כ אם יבא העונש על המעשים הרעים, אז ישימו על לבם כי המוכיח הוכיחם לטוב להם, והמחליק לשון עשה להם רעה. אז "אָחְרִי", ר"ל אחרי גמר הדברים וסוף כל דבר, אז המוכיח ימצא יותר חן מן המחליק לשון.

6. SIFRI – WHY "THESE" WORDS?

אלה הדברים אשר דבר משה וגוי וכי לא נתנבא משה אלא זה בלבד? והלא הוא כתב את כל התורה כולה, שנאמר: ויכתוב משה את כל התורה הזאת. מה תלמוד לומר אלה הדברים? מלמד שהיו דברי תוכחות, שנאמר: "וישמן ישורון ויבעט".

7. DARASH MOSHE (R. MOSHE FEINSTEIN) – UNDERSTANDING MOSHE'S REBUKE STRATEGY

פירש רש"י: 'והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל' הוא תמוה מאד, שהרי הזכיר סמוך לזה חטא המרגלים באורך... חטא העגל באורך, ולמה בתחילה נקט ברמז וחס על כבודם? ונראה דודאי שבביל לידע גודל החטא ועונשין שהיו על זה, וגם מה שנתכפרו, מוכרח להאריך.

אבל זהו רק מה שעשה דור הקודם, אבל לדור הזה, שהם לא חטאו בחטאים אלו, הרי אין לו מה להוכיחם על זה. ומכל מקום אמר בכאן ברמז, שגם את הדור החדש הוכיח על החטאים שעשו דור הקודם, והוא משום שכל אדם צריך לידע שאם רואה שאחד חטא לא יאמר שאצלו אי-אפשר שיחטא, משום שהוא יודע שהוא דבר אסור ומאמין בה' ובתורתו, אלא צריך לירא שגם הוא עלול לחטוא בזה.

עוד נראה לומר דבא ללמדנו שאם אפשר להוכיח את האדם ברמז אין להוכיחו בדברים קשים ולפרש החטא, כי הרי יותר טוב שלא להזכיר שהיה איש עובר על איזה מצוה שהוא כממרה נגד ה' יתברך, שאין להעלות על דעתנו שאפשר להיות דבר כזה... אבל כשאין מועיל ברמז צריך להוכיח שמה שעשו הוא חטא גדול, שבשביל זה צריך לפרש ולדבר דברים קשים, כמו שאמר אחר כך שהאריך בחטא העגל ובחטא המרגלים.

8. MASECHET TAMID 28A – THE IMPORTANCE OF ACCEPTING REBUKE

תניא: רבי אומר, איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם? (רש"י: הרבה דברים צריך לו לאדם לבחור אלא הכי קאמר איזוהי דרך אחת מדרכים הישרים שיבור לו האדם) יאהב את התוכחות, שכל זמן שתוכחות בעולם - נחת רוח באה לעולם, טובה וברכה באין לעולם, ורעה מסתלקת מן העולם, שנאמר: 'וְלִמּוֹכִיחִים יִנְעַם וְעֲלֵיהֶם תִּבּוֹא בְרַכְת-טוֹב' וגו'... ויש אומרים יחזיק באמונה יתירה, שנאמר "עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי" וגו'. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן: כל המוכיח את חבירו לשם שמים זוכה לחלקו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר: 'מוֹכִיחַ אָדָם אָחֵרִי' (משלי כח:כג). ולא עוד, אלא שמושכין עליו חוט של חסד, שנאמר: 'חן יִמְצָא מִמְּחֻלֵּיק לְשׁוֹן'.

9. TOLDOT YAAKOV YOSEF – THE UNITY OF MUTUAL CONCERN

"ויקח קרח" ודרשו בש"ס ש"לקח מקח רע לעצמו" (סנהדרין ק"ט ע"ב). להבן זה נבאר פסוק פרשת שלח לך "תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם ולגר הגר אתכם". להבן פסוק זה וגם כפל "ולגר הגר אתכם", דהוי ליה לומר "לכם ולגר" ותו לא ...

דאיתא במס' תמיד "תניא: רבי אומר, איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם? (רש"י: הרבה דברים צריך לו לאדם לבחור אלא הכי קאמר איזוהי דרך אחת מדרכים הישרים שיבור לו האדם) יאהב את התוכחות, שכל זמן שתוכחות בעולם - נחת רוח באה לעולם, טובה וברכה באין לעולם, ורעה מסתלקת מן העולם, שנאמר: 'וְלִמּוֹכִיחִים יִנְעַם וְעֲלֵיהֶם תִּבּוֹא בְרַכְת-טוֹב' וגו'... ויש אומרים יחזיק באמונה יתירה, שנאמר "עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי" וגו'. אמר רבי

שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן: כל המוכיח את חברו לשם שמים זוכה לחלקו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר: 'מוכיח אדם אחרי' (משלי כח: כג). ולא עוד, אלא שמושכין עליו חוט של חסד, שנאמר: 'חן ימצא ממחליק לשון'."

ויש להבין זה מה ענין שני בחינות אלו יחד? דהיינו שיאהב את התוכחות או יחזיק באמונה? ... ונבאר ש"ס דמכות (כג ע"ב) "דרש רבי שמלאי שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו לו למשה, שלש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה, ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם. אמר רב המנונא מאי קרא (דברים לג, ד) "תורה צוה לנו משה מורשה": תורה בגימטריא (מכות כד ע"א) שית מאה וחד סרי הוי. "אנכי" ו"לא יהיה לך" מפי הגבורה שמענום וכו' "עד בא חבקוק והעמידן על אחת שנא' וצדיק באמונתו יחיה".

והקשו הקדמונים, איך אפשר למעט המצוות [לאחת]? ועוד הקשו כי רמ"ח מצוות עשה פי' רש"י להחיות רמ"ח איברי אדם וכו', וקשה: וכי אפשר לכל אדם לקיים רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות ל"ת? ...

[וי"ל] כשיש אחדות בין איש ובין רעהו אז סגי במצוה אחת. אמנם, ענין אחדות המסור ללב אי אפשר לאדם שיבוא למדריגה זו כי אם שיש לו האמנה בו יתברך שכל הסיבות הבאה אל האדם, בין ע"י חברו בין ע"י שום נברא, הכל בהשגחה פרטיות ממנו ית'. ... אמנם, האמנה ודביקות הכל עניין אחד, ואי אפשר לבוא למדת הדביקות כי אם שייקיים כל התורה כולה ... וקיום התורה אי אפשר כי אם כשעושה עצמו גר בעולם הזה, וזה שנאמר לאברהם "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם".

... ובזה יובן ש"ס דשבת ל"א ע"א [מעשה בגוי אחד שבא לפני שמאי אמר לו] גיירני [על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת דחפו באמת הבנין שבידו בא לפני הלל גייריה אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור].

שיכול לבוא לידי בחינת זו לעשות עצמו כגר בעולם הזה, ואז אפשר שתלמדני כל התורה על רגל אחד, שיכול להרגיל עצמו במדת אחדות הנמשך מן רגל אחד, דהיינו יסוד אחד, האמנה בבטחון בו יתברך, כי זה נמשך מזה, והכל נמשך כסדר ... ובזה נבוא לבאר ש"ס דתמיד הנ"ל כי מצינו בפסוק "נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחת מוסר", והעניין כי רמ"ח מצוות עשה הם נותנים חיות אל רמ"ח איברי האדם, והחיות הוא נפש ורוח, ראשי תיבות נ"ר וזהו שמר נ"ר מצוה דווקא ותורה אור ... התורה הנק' דרך חיים שהוא כי עץ חיים זה בא על ידי תוכחת מוסר....

ובזה יובן ש"ס דתמיד הנ"ל "איזה דרך ישרה יאהב את התוכחות" -- כי "דרך חיים תוכחת מוסר", הרי ע"י תוכחות מוסר זוכה אל התורה, שכל העוסק בתורה גורם ברכה לעולם, ורעה מסתלקת מן העולם... אמנם קיום כללות התורה נמשך מן "ואהבת לרעך כמוך", ואהבה זה נמשך מן האמונה שהכל בהשגחה פרטיות ממנו יתברך, שע"י זה גורם אהבת חברים כנ"ל. לכך "יש אומרים" שהדרך שיבור הוא "שיחזיק באמונה" וכו' כי זה שייך לזה כמבואר, והבן.

ובזה יובן פסוק "תורה אחת", דקשה, הא תורה גימ' תרי"א אנכי ולא יהי לך תרי"ג? וקשה איך אפשר לכל אחד מישראל שיקיים כל התרי"ג מצוות? ... לכך ביאר הפסוק עצמו כי אפשר לקיים תורה ע"י אח"ת כמו שתירץ בש"ס בא חבקוק והעמידן על אחת היינו [אחדות]. ... כי ע"י אחדות סגי במצוה אחת והבן. ובזה יובן ויקח קרח "שלקח מקח רע לעצמו", כי ע"י שנפרד לעצמו במחלוקת, לכך התורה שנקרא "לקח טוב" הוא אצלו "מקח רע"....